

«Прийди ж, гармоніє, в стривоженість мою...»

Бібліографічний огляд до 80-річчя від дня народження М. С. Вінграновського

Микола Вінграновський — поет, прозаїк, сценарист, кінорежисер, кіноактор. В його творчості поєдналися героїчна етика рідного народу і рідкісне відчуття прекрасного, якими повниться світ навколо нас. Саме в особливому ставленні до навколишнього світу і полягає неповторність М. Вінграновського. Говорячи про поезію М.Вінграновського треба сказати, що це поезія серця і водночас поезія думки. В ній домінують почуття та настрої душі. Своєрідність і принадність поетичного словника М.Вінграновського визначає щедрість філологічної культури, глибокий інтерес поета до народної мови. М.Вінграновський творить свій особливий колорит, у якому читається багатство проявів життя, багатобарвність і багатозвучність світу.

Микола Вінграновський народився в селі Богопіль Миколаївської обл. Тоді, як згадував пізніше, він ще не знав, крім степу, нічого — ні Дніпра, ні лісів, ні Десни, ні Довженка, «...Скрізь, куди не глянь степ, степ і степ». Далі — була війна. Поневіряння, голод, холод, втрата близьких і рідних. Враження про воєнне лихоліття-розруху, очікування батька з фронту розкриті у повісті: **Вінграновський, М. С. Первінка. - К. : Веселка, 1971. - 32 с.** Це твір про покоління, через душі якого чи не найболючіше пройшла війна, покоління, яке тепер називають «діти війни». Не сліпий випадок, а велика потреба нашого народу в духовному відродженні, в припливі нових творчих сил стояла за долею кожного з отих «дітей війни» і вела їх життєвими дорогами... Так і Миколу Вінграновського привела вона до Київського театрального інституту, «вивела» на Олександра Петровича Довженка, непомильне око якого зразу ж вирізило обдарованого юнака, а щаслива рука «коронувала» на долю артиста, кінорежисера й поета, на болісну й щасливу причетність до вічного творення духовності свого народу. Після закінчення інституту (1960) працює на Київській кіностудії імені О. Довженка як кіносценарист, режисер, актор. Зіграв головну роль рядового солдата Івана Орлюка у довженківському фільмі «Повість полум'яних літ» (1961). За краще виконання чоловічої ролі Микола Вінграновський отримав золоту медаль кінофестивалю в Лос-Анджелесі.

Перші вірші поета почали друкуватися ще в 1957 р. у «Літературній газеті». А в 1962 році Микола Степанович видав першу збірку віршів «Атомні прелюдії». Книжка вражала масштабністю поетичної думки і бентежною силою уяви. У віршах вмістилися космос, людство, земля, народ, доба, Україна. Микола Вінграновський у літературі вмів усе. Талант Миколи Вінграновського - це щось незбагнене, як таємниця, як чародійство. Він один з небагатьох ліриків,

як володіють рідкісним даром поетичної гармонії. Всі його твори сповненні такої великої любові, що іноді неможливо відрізнити, де йдеться про почуття хай прекрасної, але цілком конкретної земної жінки, а де це почуття сягає високих символів і стоїть в одному ряду таких одвічних понять, як Земля - Україна - Любов... **Вінграновський, М. С. Цю жінку я люблю: лірика. - К. : Дніпро, 1990. - 205 с.** - у збірці знайшла місце поезія, яку не називають ні сексуальною, ні еротичною, але в якій поетично одухотворені, ці людські почуття. Саме одухотвореність і робить земні почуття поетичними, небесними. Головна і домінуюча ознака лірики Миколи Вінграновського - оптимістичність і емоційність світобачення ліричного героя. Його поетична фраза – це зафіксований і перелитий у слово стан людської душі. В цьому виданні читачі знайдуть репродукції з картин видатного українського художника Федора Кричевського (1879-1947).

«Поет абсолютного слуху», - сказав про нього Григорій Тютюнник. Йому вдавалося все: великі епічні полотна, кіносценарії, дитячі оповідання... Але в усьому він залишався, насамперед, ліриком, М. Вінграновський і в прозі – поет. Його слово не повідомляє, не змальовує, а творить неповторну мить переживання світу. Особливість мислення М. Вінграновського полягає у поєднанні чуттєвості поета, масштабного мислення прозаїка та майстерного режисерського зображення дійсності. Збірка прозових творів відомого поета і режисера: **Вінграновський, М. С. В глибині дощів: повісті, оповідання. - К. : Рад. школа, 1985. - 255 с.** - відзначається свіжістю сприйняття світу, любов'ю до рідної землі, переконливістю характерів, новизною ситуацій, точністю художніх деталей.

Вінграновський повернув нашій літературі важливу якість і цінність — людську душу. Дивна річ: лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка один із найбільших сучасних українських поетів, досягши, здається, всіх мислимих ліричних вершин, входить у творчу зрілість з епічним романом про історичну постать. Северин Наливайко... Легендарний селянський гетьман, випускник Острозької Академії, богослов, який у квітні 1594 р. підняв повстання проти наймогутнішої на той час країни в Європі - Речі Посполитої і два роки разом зі своєю сірою протистояв немислимим військовим силам. А за рік після повстання він як князів сотник у складі польського війська воював проти запорізьких козаків. Така непересічна особистість і така складна епоха постають з роману: **Вінграновський, М. С. Северин Наливайко; передм. Івана Дзюби. - К. : Веселка, 1996. - 366 с.** - ціль автора тут, як і всюди, — малювання людської душі в її поривах, пристрастях, змаганнях, тріумфах і падіннях. Поринаючи у світ цього роману, ми неначе потрапляємо на перегляд стереометричного кіно: ми

знаходимося у самому епіцентрі подій, історія відбувається тут, перед нашими очима. Герої твору стають ніби нашими сучасниками і у той же час є яскравими представниками своєї доби, мало того, вони її творять. Іван Дзюба назвав твір: «Історичний міф Миколи Вінграновського». У творі відбувається саморозкриття минувшини, якому Вінграновський «...віддає свою нестримну і невичерпну життєрадісну уяву». І. Дзюба недаремно говорить про «Северина Наливайка» як про новий історичний роман в українській літературі («...на грані дитячої наївності і чаклунської метафоричності»), бачить у ньому народження нового стилю і мови. В 1993 р. за роман «Северин Наливайко» автор отримав премію Фондації Антоновичів (США).

У творчості М. Вінграновського немає поділу на велике й мале. Є безмежність, переживання, в якому все повстає з повнотою космічного буття. Поет веде розмову з епохою, з народом, з життям. Микола Вінграновський з великою радістю (це відчувається!) писав для дітей і про дітей. Діти для Вінграновського — не просто тема. Це і особливе ставлення до життя, внутрішньо близького йому. І в них, може, найбільше був собою. Бо сягав тієї свободи самовираження, яка є тільки в дитинстві і яку згодом людина неминуче втрачає. Його «дитячі» вірші — принципово новаторські тим, що співмірні з дитячою уявою, з поетичністю дитячої душі. І проливали нове світло на природу всієї поезії Вінграновського, в якій жила дарована людям у дитинстві безпосередність сприйняття світу, парадоксальність фантазії і душевна чистота. Зрештою, його «дитячі» твори — не лише для дітей: вони для всіх і про всіх. За збірки творів для дітей «Літній ранок», «Літній вечір», «Ластівка біля вікна», «На добраніч» поет удостоєний Державної премії України імені Тараса Шевченка (1984).

Пам'ять про Поета живе не лише на сторінках його творів, але й у працях істориків літератури: **Салига, Т. Ю. Микола Вінграновський: літературно-критичний нарис. - К. : Рад. письменник, 1989. - 167 с.** Нарис відомого літературного критика присвячено цікавій і самобутній творчості лауреата Державної премії ім. Т.Г. Шевченка Миколи Вінграновського. Це перше ґрунтовне дослідження поетичних та прозових книг письменника, його новаторські пошуки розглядаються в контексті літературного процесу 60-80-хх років. Зроблено спробу пізнати природу творчого мислення митця, його еволюцію та генетичні корені. Л.Талалай слушно зазначив: «Вінграновський володіє даром винятково органічного відчуття слова, уміє розрізняти найтонші його модуляції... Читаючи його поезію, мимоволі замислюєшся над природою слова, його магією...» Про Слово Вінграновського, яке промовляє його голосом, його інтонацією, яке горить на устах поета і запалює душі читачів йдеться в статті

професора: **Єрмоленко, С. Я. "Слово на долоні мови". Мовосвіт Миколи
Вінграновського// Вивчаємо українську мову та літературу. - 2012. - № 16-18.-
С. 81-84 с.**

О. Ставінська